

คนที่มีข้อจำกัดในการมองเห็นจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และบริการสุขภาพในโลกดิจิทัลได้อย่างไร?

สังคมโลกกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ข้อจำกัดทางร่างกายที่มากับวัยสูงอายุ คือ ข้อจำกัดในการมองเห็น จะเกิดอะไรขึ้นหากบุคคลหนึ่งต้องการข้อมูลความรู้เพื่อตัดสินใจว่าจะดูแลสุขภาพของตนเองอย่างไรในโลกดิจิทัล แต่กลับมีข้อจำกัดในการมองเห็น การมองเห็นถือว่าเป็นช่องทางการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของมนุษย์ หากมีข้อจำกัดทางการมองเห็น ความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง ประมวลผล เข้าใจ ประเมิน และปรับใช้ข้อมูลความรู้สุขภาพ หรือที่เรียกว่า *ความรอบรู้ด้านสุขภาพ* จะได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง และบุคคลคนนั้นจะดูแลสุขภาพของตนเองด้วยตนเองได้อย่างไร เพื่อได้มาซึ่งคำตอบ ทีมงานจากสำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน (สขรส.) ลงพื้นที่สัมภาษณ์คนพิการทางการเห็นจำนวน 30 คน ที่มารับลอตเตอรี่ ณ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย วันที่ 5 มิถุนายน 2561

ประเภทของความรอบรู้ด้านสุขภาพที่นำมาศึกษา

พื้นฐาน (functional)

เข้าถึงข้อมูล บริการ
อ่านออก เขียนได้
เข้าใจความหมายของ
ตัวหนังสือหรือ
สิ่งที่เห็น

ปฏิสัมพันธ์ (interactive)

สามารถสอบถาม หาข้อมูล
แลกเปลี่ยนประสบการณ์
และปฏิบัติตามข้อแนะนำได้

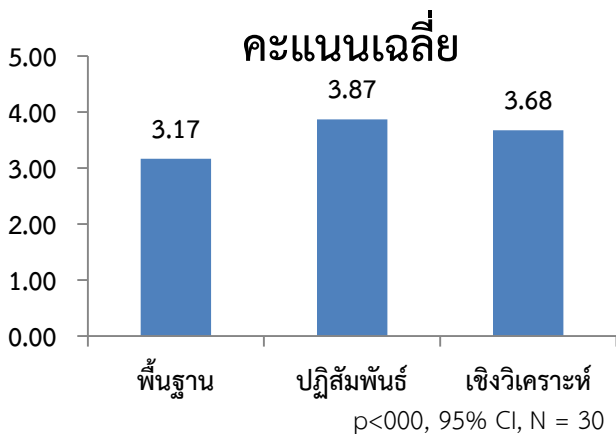
เชิงวิเคราะห์ (critical)

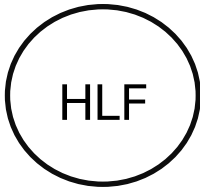
สามารถประเมินและ
เลือกใช้ข้อมูล ความรู้
บริการสุขภาพ และจัดการ
กับอุปสรรคต่อการเข้าใช้
บริการสุขภาพได้

อ้างอิง: Nutbeam, 2000

คนที่มีปัญหาทางการเห็นมีแนวโน้มจะมีข้อจำกัดในความรอบรู้ด้านสุขภาพประเภทพื้นฐาน (functional) แต่เก่งในการสอบถามและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (interactive)

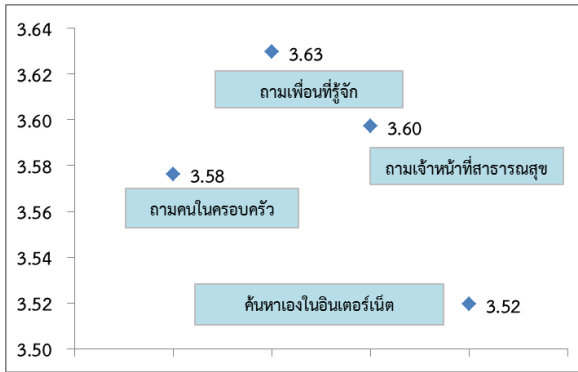

ความรอบรู้ด้านสุขภาพประเภทขั้นพื้นฐานได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.17 คะแนน) โดยประเภทปฏิสัมพันธ์ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (3.87) จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของทั้งสามประเภทมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความรอบรู้ด้านสุขภาพประเภทขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องอาศัยการมองเห็นในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบตัวอักษรและสื่อสิ่งพิมพ์ แต่การมีปฏิสัมพันธ์ต้องอาศัยความกล้าและการพูดจาเป็นหลัก ซึ่งสำหรับคนตาบอดกลุ่มนี้การสอบถามและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ถือว่าเป็นจุดแข็ง อาจเป็นเพราะว่า การสอบถามเป็นวิธีการเดียวที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว และต้องวิเคราะห์และประเมินความเหมาะสมด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี มีคนตาบอดจำนวนหนึ่งสามารถอ่านอักษรเบรลล์ได้ด้วยการใช้มือสัมผัส

การสอบถามคนรอบข้าง ได้มากกว่าข้อมูล

ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลอันดับแรก เมื่อเจ็บป่วย	จำนวน (คน)	คะแนนเฉลี่ย			
		พื้นฐาน	ปฏิสัมพันธ์	วิเคราะห์	ค่าเฉลี่ย
ถามคนในครอบครัว	4	3.08	4.58	3.06	3.58
ถามเพื่อนที่รู้จัก	6	3.44	3.61	3.83	3.63
ถามเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (หมอ พยาบาล เภสัชกร)	8	3.13	3.79	3.88	3.60
ค้นหาเองในอินเทอร์เน็ต	10	3.10	3.83	3.63	3.52

คนตาบอดที่สัมผัสภาษามากกว่าครึ่งจะเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับอาการเจ็บไข้ได้ป่วยจากการสอบถามคนรอบข้างเป็นอันดับแรก

ลักษณะของบุคคลที่คนตาบอดสอบถาม อาจมีความสัมพันธ์กับประเภทของความรู้ด้านสุขภาพได้ เช่น หากเป็นคนในครอบครัว จะมีโอกาสแลกเปลี่ยนพูดคุยได้มาก หากเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาจเกี่ยวข้องกับการได้รับข้อมูลเพื่อใช้คิดวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสม เป็นต้น แต่เมื่อดูความรู้ด้านสุขภาพในภาพรวม การถามเพื่อนที่รู้จัก เป็นวิธีการที่คนตาบอดที่มีความรู้ด้านสุขภาพที่สูงกว่าใช้ในการเข้าถึงข้อมูล ทั้งนี้ อินเทอร์เน็ตยังคงเป็นทางเลือกหนึ่งที่คนตาบอดใช้ในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วย

ช่องทางและวิธีการเข้าถึงข้อมูล คือ สิ่งที่มีปัญหาทางการเห็นต้องการรู้มากที่สุด ไม่ใช่ความรู้สำเร็จรูป

เมื่อถามว่า ต้องการรู้เรื่องอะไรมากที่สุดเพื่อช่วยให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัยในทุก ๆ วัน ร้อยละ 33.3 ตอบว่า ต้องการรู้ว่าจะเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้จากที่ไหนและอย่างไร รองลงมาร้อยละ 23.3 คือ เรื่องประกันสุขภาพ และสัญญาณเตือนภัยหรืออันตรายตามสถานที่ต่าง ๆ ขณะที่ร้อยละ 80 - 100 เคยได้ยินและเข้าใจดีเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เช่น อาหาร 5 หมู่ การออกกำลังกาย 150 นาทีต่อวัน การแปรงฟัน โรคเบาหวาน และโรคมะเร็ง เป็นต้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- หน่วยงานด้านสุขภาพและอื่น ๆ ที่ให้บริการข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ และบริการสุขภาพ ควรผลิตสื่อต่าง ๆ ให้หลากหลายมากกว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีตัวหนังสือหรือรูปภาพเพียงอย่างเดียว (อาจเป็นสื่อเสียง หรืออักษรเบรลล์)
- หน่วยบริการทุกประเภทควรจัดบริการช่วยเหลือในการเข้าถึงข้อมูลและบริการของหน่วยงานให้แก่ผู้ใช้บริการที่มีข้อจำกัดทางร่างกายและความรู้ด้านสุขภาพ หรือเสริมสร้างทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลกับบุคคลที่มีความต้องการที่หลากหลาย
- หน่วยงานด้านสุขภาพและอื่น ๆ ควรประชาสัมพันธ์ช่องทางและวิธีการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการให้กับประชาชนทราบ เพื่อให้ประชาชนจะสามารถเป็นแหล่งข้อมูลหรือช่องทางเข้าถึงข้อมูลให้แก่กันและกัน

ผู้เขียน
นายสายชล คล้อยเอี่ยม
นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0
เพื่อความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน (สขรส.)
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ติดต่อ
สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0
เพื่อความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน (สขรส.)
อาคาร 7 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-4705
เว็บไซต์: <http://dohhl.anamai.moph.go.th>

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาสื่อทางเลือกให้กับนักเรียนที่มีความพิการทางการได้ยินและคนที่มีความพิการทางการเห็น โดยมีผู้ร่วมดำเนินการ ได้แก่ นายสายชล คล้อยเอี่ยม นายศุภชิต สนธิสุข นายวิทวัส สุฤทธิกุล นางสาวฐิติมา นวชินกุล นางสาววิภาสิริ บุญชูช่วย และนางวิมล โรมา

ดูคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามช่วงวัยได้ที่
AnamaiMedia
<http://203.157.68.27/result.php?q=category&id=1>
และ <https://www.anamai.moph.go.th/>